

het Volksbelang

Liberaal Vlaams Tijdschrift
www.hetvolksbelang.be

nr 10 - December 2016
Jaargang 137
maandblad

“Bestraften en verbieden helpen niet”

**MAGGIE DE BLOCK SPREEKT
KLARE TAAL BIJ HET LVV**

Het Liberaal Vlaams Verbond (LVV) nodigde minister van Volksgezondheid Maggie De Block uit om te antwoorden op de aanhoudende kritiek van de medische wereld op haar gezondheidsbeleid. En om uiteraard de kritiek van haar coalitiepartner CD&V op haar alcohol- en tabaksplannen te counteren.

Minister De Block was duidelijk: “Ik sta voor een liberalisme met vrijheid en verantwoordelijkheid. Verbieden en bestraffen zijn niet de oplossing. Ik vroeg aan de CD&V of men dan ook de miswijn gaat verbieden? Je kan misschien botermelk in de kelk van de pastoor gieten. De mis is dan misschien rapper gedaan? ’t

Is karikaturaal maar kan je zo ver gaan dat je je moet afvragen of je in zo’n maatschappij nog wel kunt leven. Als ze vinden dat ik dit debat ideologisch benader, wel ja, dan noemen ze het zo maar. Ik geef daar niet op toe”. – B.C.

Lees meer blz. 4: “Hervormen en besparen”

Inhoud

EDITO Overleeft regering-Michel 2017? / 2 | KUNST De geschriften van Jan Cox / 6 | COLUMN De M-factor / 7 |
BUITENLAND Zwitserland: liever atoom dan opslag / 8 | BOEKEN Rooseveltplaats / 10 | FILOSOFIE De zoekende mens
van Paul Schrevers / 11 | OPINIE Investeren in burgerschap / 12

Van de redactie
door **Bert Cornelis**

Overleeft Charles Michel 2017?

Waarschijnlijk wel. Niets is natuurlijk zeker in de politiek, maar het is weinig realistisch dat er in 2017 verkiezingen komen. Er is immers geen enkel alternatief voor de regering-Michel. Trouwens, niemand heeft er belang bij om deze regering te laten vallen. N-VA kreeg langs rechts opnieuw concurrentie van Vlaams Belang en staat niet te springen om verkiezingen. CD&V en Open Vld geraken niet vooruit, en langs Franstalige kant bokst de MR als enige regeringspartij op tegen een sterke oppositie. Wie er nu de stekker uittrekt, is een kamikaze.

2016 was een vreemd jaar. In de eerste plaats voor premier Charles Michel. Hij zal zich 2016 later wellicht herinneren als één van de meest memorabele jaren uit zijn carrière. Het jaar zal altijd geboekstaafd blijven als het jaar van de aanslagen in Brussel. Na Parijs zat er ook bij ons de schrik goed in. Vuurwerkshows werden rond de jaarwisseling na de terreurdreigingen afgelast. Over het hele land hing een gedempte eindejaarsfeer. In Keulen volgden massale aanrandingen van vrouwen wat ook meteen de gulheid voor de aanwezige asielzoekers deed doven. En dan gebeurde waar iedereen voor vreesde: de aanslagen in Zaventem en Brussel; 22 maart werd het Belgische 9/11. En het bleef maar duren, tot in Berlijn.

Met de terreurdreiging kwamen ook de angst en de onzekerheid in onze hoofden. De premier hield zich sterk en al bij al mogen we hem een pluim geven voor de koelbloedigheid waarmee op de aanslagen werd gereageerd. Het soms futiele spel in de terreurcommissie of de groteske aanwezigheid van een partijvoorzitter op een veiligheidstop zullen later wellicht anekdotisch zijn in het licht van de maatregelen die moesten genomen worden om het terrorisme te bestrijden. Hopelijk blijven we in 2017 van dergelijk onnoemelijk menselijk leed gespaard.

2016 was het jaar van de twijfel. Die trend is al een tijdje aan de gang. En de verkiezing van Donald Trump heeft het allemaal niet gemakkelijker gemaakt. We leven in tijden dat het voor politici nog moeilijk is om klare antwoorden te geven. De burger zoekt dan vlug zijn toevlucht tot de extremen en het populisme. En dus kan een scherp gebekte multimedialist president van de Verenigde Staten worden.

In een almaar meer complexe samenleving is het soms onbegonnen werk om efficiënt te besturen. Natuurlijk moet de oorzaak voor een stuk bij de beleidsmakers zelf gezocht worden. Neem nu de staatshervorming. De gewone sterveling kan al lang niet meer volgen. En je krijgt het aan hem niet meer uitgelegd dat je soms vijf ministers nodig hebt om in dit land nog iets klaar te krijgen.

*"Wie er nu
de stekker uittrekt,
is een kamikaze".*

De staatshervormingen bouwden tal van constructiefouten op die stilaan een onwerkbaar kluwen zijn geworden. De federale regering is uitgekleeft, er is geen hiërarchie tussen de niveaus. Iedereen doet maar wat op en als het even kan probeert de ene de andere voorbij te steken. Niet te verwonderen dat er stemmen opgaan om sommige bevoegdheden opnieuw naar het federaal niveau te brengen. Maar is het daarvoor al niet te laat? Gaan de regio's opnieuw willen inleveren en een deel van hun verworven autonomie weer opgeven?

2016 was een hels jaar door de aanslagen. 2016 was ook getekend door de onrustwekkende sociaaleconomische situatie. Het federaal begrotingsevenwicht werd losgelaten. Er was gekibbel over de verlaging van de vennootschapsbelasting en de meerwaardebelasting. Maar ook daar moet men Charles Michel respijt geven. Er kwamen nieuwe jobs bij. Dat zei de Nationale Bank zelf. Maar er gingen ook belangrijke bedrijven dicht. Intussen blijven de ergernissen tussen N-VA en CD&V zich opstapelen. Het dispuut daalde zelfs af tot het niveau van een kerststal in Holsbeek... . Sluiten beide partijen in 2017 een vredesbestand?

We hadden het dan nog niet over Europa in 2016. Wie had ooit vermoed dat de Brexit er echt zou komen? Europa blijft zijn weg zoeken in een wereld waar de machtsverhoudingen op scherp staan. Over Trump hadden we het al, maar wat is Poetin in 2017 in Rusland van plan. Welk onheil hangt er boven Congo? Hoe zal Syrië er na de definitieve capitulatie van het terrorisme uitzien?

We gaan proberen om het in 2017 wat beter te doen. Laten we alvast beginnen met een 'gelukkig nieuwjaar'. •

Zwaar weer voor de liberalen

Het is een vaststelling van Stouthuysen die hard aankomt: “Liberale partijen slagen er overigens zelfs niet in in alle Europese landen door te dringen tot de parlementen. Liberale partijen zijn zelden meer dan middelgroot”. Wel moet gezegd dat de Belgische liberale partijen, zoals de MR en Open Vld, electoraal sterk presterende Europese liberale partijen zijn, aldus Stouthuysen. Ze zitten op het niveau van de zusterpartijen in bijvoorbeeld Nederland en Luxemburg.

CHARISMATISCHE LEIDER

Wat is de reden? Stouthuysen is van oordeel dat liberale partijen zich moeilijk laten organiseren. Ze zijn niet zo sterk gestructureerd zoals bij de socialistische of christendemocratische partijen. Liberale partijen zijn vaak, zoals ze ook ontstaan zijn, losse verbanden van beroepspolitici en politieke professionals. Ze maken daardoor ook grote electorale schommelingen door. Vaak maken een charismatische leider of goede campagnes het verschil. Stouthuysen zegt verder dat liberale partijen personenpartijen zijn, en niet zozeer de structuur boven alles stellen. Dat maakt natuurlijk dat elk probleem meteen een personenkwestie wordt. En die kwesties werken vaak verdeelend, en leiden zelfs soms tot afscheuringen.

“Vrijheid Voorop”, zo luidt de mooie titel van een boek dat een handig overzicht is, en waarin auteur Patrick Stouthuysen op zoek gaat naar de historische wortels van de liberale beginselen. Maar de auteur blijft niet in het verleden steken. Hij maakt daarbij ook een analyse van de uitdagingen voor de liberale partijen van morgen. “Het moet duidelijk zijn dat de eventuele triomf van de liberale ideeën zich helemaal niet heeft vertaald in electorale termen”. Om er maar één te noemen.

Zo bijvoorbeeld bij Open Vld, schrijft Stouthuysen: “Open Vld is in belangrijke mate het geesteskind van een klein aantal politici, die allemaal tot dezelfde generatie behoren. De vraag is of, bij een wisseling van de wacht, een volgende generatie dat project in leven zal kunnen houden, zeker nu er zich met N-VA stevige electorale concurrentie aandient.”

Wat is de toekomst van het liberalisme? Stouthuysen besluit in zijn hoofdstuk over de uitdagingen dat er van het optimisme na de val van de Berlijnse muur niet veel is overgebleven. De onderbuik van de burger is afkerig van de grote globalisering die liberalen willen, ze beschouwen het opengooien van de markten of het afschaffen van grenzen als bedreigingen. Stouthuysen: “Mensen plooiën terug op zichzelf, op hun gemeenschap, op hun cultuur. Mensen lijken bereid nogal wat vrijheden te willen opgeven in ruil voor zekerheid, voor vaste waarden, voor geborgenheid.

Een dergelijk klimaat is niet bevorderlijk voor de groei en de verdere ontwikkeling van het liberalisme.”

OPTIMISME ALS PLICHT

Volgens Stouthuysen wordt het de volgende jaren dan ook nog zwaar weer voor de liberalen. Maar ook dan blijft optimisme een morele plicht.

En dat is ook de rode draad in het historisch overzicht dat Stouthuysen verder in zijn boek legt. Van bij het begin op 14 juni 1846 toen in de Gotische Zaal van het Brusselse stadhuis de Liberale Partij werd opgericht, net 170 jaar geleden, en meteen de aanleiding van dit boek. Drie delen bevat dit naslagwerk: eerst gaat het over de liberale beginselen, dan over de geschiedenis van de Belgische Liberale Partij, tot slot over nieuwe uitdagingen voor het liberale denken en voor liberale partijen. Wat het meteen tot een must maakt voor de boekenkast van elke liberaal. – B.C. •

**Meer info: het Liberaal Archief -
09/221 75 05 - info@liberaalarchief.be**

Patrick Stouthuysen is academisch directeur van de faculteit Economische en Sociale wetenschappen van de VUB en ondervoorzitter van het Liberaal Archief. Eerder publiceerde hij onder meer Alexis de Tocqueville. Over de democratie in Amerika (2008), Adam Smith. Hoe worden landen welvarend? (2009) en Karel Buls. ‘Croquis Siamois’: Een reisverhaal uit 1901 (2013) en Gustave de Molinari. Soirées du rue Saint Lazare (2014). *Vrijheid Vooruit* is een herwerking van een tekst die in 2008 verscheen in het standaardwerk van Carl Devos en Luk Sanders, Politieke ideologieën in Vlaanderen.

Patrick Stouthuysen, Vrijheid Voorop. Een kennismaking met het liberalisme. Uitg. Liberaal Archief. Gent, 2016; 173 blz.

“Hervormen èn besparen”

Bert CORNELIS

Rechtvaardig, evenwichtig en betaalbaar. Het waren de kernwoorden die ze op haar uiteenzetting plakte. Het is een krachttoer om in tijden van besparingen toch niet te knabbelen aan de gezondheid van de burgers. En hoewel ze herhaaldelijk bij haar collega's in de federale regering dreigde met “mijn zakken zijn dichtgenaaid”, drukte ze tal van maatregelen door om een goede gezondheid voor iedereen te garanderen.

Simpele opdracht

Minister De Block schetste eerst haar opdracht binnen de regering-Michel. “De gezondheidszorgen en de sociale zekerheid voor de volgende generaties vrijwaren”. Simpel als dat. “En dan spreken we over een termijn van dertig tot veertig jaar”. Da's al een hele opdracht? “Ik herinner mij minister Dardenne, hij was bevoegd voor pensioenen. Ik vroeg hem ooit in het parlement hoe hij de pensioenen in de toekomst zou betalen. Hij antwoordde mij: “Wees gerust, mevrouw, ik heb nog geld voor twee jaar!”... .

Dat is natuurlijk niet de goede methode. Onze sociale zekerheid staat onder druk. De vergrijzing weegt zwaar. Mensen leven langer, dus stijgen de gezondheidskosten. Bovendien zijn we een goede kwaliteit aan gezondheidszorgen gewoon. En toch liep die gezondheidszorg een achterstand op. Te weinig investeringen in innovatieve ontwikkelingen en de geestelijke gezondheidszorg.

Alle studies wijzen uit dat in de sociale zekerheid de gehanteerde groeivoeten niet kunnen aangehouden worden. Dus moet er gesnoeid worden. Vandaar dat de regering-Michel nu besliste een groeivoet van 1,5% (en niet om en bij de vier zoals in het verleden) te hanteren. De groei vertraagt. Is dat genoeg om de evolutie van de vergrijzing aan te kunnen? Neen, want het Planbureau zegt dat er 2,2% groei nodig is om de vergrijzing op te vangen.

Hervormen en besparen

Vandaar de moeilijke opdracht van Maggie De

“Sinds geruime tijd wordt het electoraal icoon van Open Vld, Maggie De Block onderworpen aan een “operatie beschadiging”. Hoewel de kritiek die ze de jongste tijd krijgt voor haar gezondheidsbeleid van haar afglijdt, blijft er toch altijd iets hangen”. LVV-voorzitter Clair Ysebaert zette meteen de toon van de gasttoespraak die minister van Volksgezondheid Maggie De Block in december voor het LVV gaf. Maar het komt niet aan het hart van de meest populaire politica van Open Vld in jaren. Niets is er belangrijker dan een goede gezondheid. Dat is wat haar elke dag staande houdt.

Block: tegelijk hervormen en besparen. Want de bomen groeien niet langer tot in de hemel. Vooreerst pakt De Block de overconsumptie en de misbruiken aan. Er zijn te veel ziekenhuizen (meer dan 100 in België). België heeft veel gouden medailles: hoogste gebruik van ct-scans; kampioen in het gebruik van antibiotica; in het nemen van zuurremmers; in het gebruiken van neusspray; enzovoort. De Block vroeg voor al die feiten wetenschappelijke bewijzen en adviezen alvorens ze aan maatregelen toe was.

En dit leverde de volgende hervormingen op. Vooreerst stelt ze een grondige hervorming van het ziekenhuiswezen voor. Er zijn te veel ziekenhuizen. Er zijn te veel kleine ziekenhuizen, en die moeten met grotere ziekenhuizen samenwerken. Wat voor zin heeft het een spoeddienst in een klein ziekenhuis in stand te houden waar maar drie patiënten per weekend passeren? Waarom moeten alle ziekenhuizen alle diensten aanbieden? Specialisatie is dus de boodschap. Eén op drie ziekenhuizen staat in het rood. Er wordt te veel geïnvesteerd en te veel bedden blijven leeg.

De bloem van Maggie

En we zijn dan meteen aan een heikel punt waarover er in de medische wereld veel ongerustheid is ontstaan. Alle ziekenhuizen worden in 25 grote netwerken ondergebracht, met verschillende ziekenhuizen die de diensten onderling verdelen. Basiszorg blijft in elk ziekenhuis, maar specialisaties worden verdeeld over het netwerk.

Een volgende hervorming slaat op de erkenning van de gezondheidsberoepen. Het ene is erkend, het andere niet. En De Block wil in die wirwar duidelijkheid scheppen door een bloemvormige structuur met in het midden de

patiënt en daarrond de blaadjes als de gezondheidswerkers.

Verder zijn er hervormingen in de geestelijke gezondheidszorg voorzien waardoor deze vorm van gezondheid gemakkelijker bereikbaar wordt voor de patiënten. Voor geïnterneerden wordt er meer gezocht naar gepaste verblijven in plaats van opsluiting in een gevangenis.

De Block hamert op een langetermijnbeleid met drie pijlers: de kwaliteit waarborgen; de toegankelijkheid vergroten en de betaalbaarheid garanderen voor zowel de patiënten als de overheid.

Zes maanden onderhandelen ging er vooraf aan het medisch pact met de farmaceutische industrie. Er moest immers drastisch op het gebruik van medicijnen bespaard worden. Innovatieve producten worden sneller terugbetaald. Voor de patiënt betekent dit deze legislatuur een prijsdaling van zijn factuur van in totaal 60 miljoen euro per jaar. Er worden ook nieuwe medicijnen terugbetaalbaar gemaakt. Bijvoorbeeld voor patiënten met Hepatitis-C. Ook de behandeling van HIV-aandoeningen wordt gewijzigd. Per jaar komen er in ons land 1.000 nieuwe HIV-patiënten bij. Dat is te veel. De patiënt krijgt nu vanaf de besmetting zijn medicatie terugbetaald (en niet meer vanaf het moment dat ze al ziek zijn). Verder is er de verspreiding van de ‘zelftesten’ en een pak preventie.

West-Vlaamse tabaksindustrie

Minister De Block ging ook in op onze vragen over het tabaks- en alcoholplan waar zij de meeste tegenwind oogst. “In het regeerakkoord staat er niets. CD&V was tijdens de onderhandelingen vooral bekommerd om de tabaksindustrie in West-Vlaanderen. Dus er kwam niets

Maggie De Block: "In het regeerakkoord staat er niets over het stoppen van roken. CD&V was tijdens de onderhandelingen vooral bekommerd om de tabaksindustrie in West-Vlaanderen. Dus er kwam niets in het regeerakkoord."

in het regeerakkoord. Nu worden zij plots de grote kruisvaarders tegen de tabak. Ik ben ook tegen tabak. Maar ik wil wel meer medicatie voorzien, meer middelen voor tabakologen, een regeling voor de elektronische sigaret. Wat het alcoholplan betreft, moeten er afspraken gemaakt worden tussen de federale overheid en de gemeenschappen in de bevoegde interministeriële conferentie. De maatregelen die nu worden voorgesteld zijn volgens mij te verbiedend: verbod in benzinestations bijvoorbeeld. Men verwijst dan naar mijn ideologie die mij tot dit standpunt zou brengen. Of je nu veel rookt of weinig, het is schadelijk voor de gezondheid. Als het om alcohol gaat is er een verschil tussen een gewoon alcohol-consumptiegedrag of een problematisch gedrag. En in dit laatste geval gaat het om 6 tot 9 % van de gebruikers. Laten we iets doen voor deze groep en niet iedereen die met een pintje in zijn handen staat als een halve misdadiger beschouwen." Minister De Block kreeg voor deze 'recht-voor-de-raap'-benadering een lang applaus.

Informatisering

Eind 2017 begin 2018 zal een behandeling bij de dokter ook papierloos verlopen om zo de administratieve rompslomp rond terugbetalingen en doktersbriefjes te verminderen. Ook wordt er 50 miljoen euro geïnvesteerd in de ict van de ziekenhuizen zodat ze wel met elkaar kunnen communiceren en gegevens uitwisselen om het elektronisch patiëntendossier te raadplegen en aan te vullen; 4,7 miljoen burgers gaven reeds hun toestemming om hun gegevens op deze manier te laten circuleren. Deze vorm van dossierbeheer is uiteraard ook een middel om te besparen en bijvoorbeeld dubbele onderzoeken te vermijden. Ook in spoedgevallen is het van belang dat de arts meteen weet wat de voorgaanden van de patiënt zijn. Er zijn wel nog dokters die in het verhaal van de informatisering niet willen meestappen. Vooral wegens de privacy en de zelfstandigheid van de dokter. De Block stelt gerust: door de sterke privacy-wetgeving is het uitgesloten dat de gegevens van een patiënt op de straat terechtkomen. Zo

heeft uw werkgever niet het recht uw medische voorgeschiedenis te kennen. Er moet een therapeutische relatie zijn tussen arts en patiënt. Uiteraard is er wel het feit van de 'big data', het verzamelen van enorm veel anonieme gegevens om het wetenschappelijk onderzoek vooruit te helpen.

Weinig alternatieven

Een andere interessante vraag ging over de betaalbaarheid van de sociale zekerheid. In 2015 en 2016 werd er al 2,6 miljard euro bespaard in de gezondheidszorgen. Dit gebeurde niet door lineaire besparingen. De Block kiest voor 'slimme' besparingen, bijvoorbeeld het terugdringen van terugbetaling van overbodige medicatie. En er zijn weinig alternatieven om nog te bekijbelen op de 24,62 miljard euro aan budget (voor justitie is dat 2 miljard!).

Maar zoals het vaak in België gaat, men had het gezondheidsbudget al langer onder controle moeten brengen.

Gelukkig is er nu Maggie. •

Begin december 2016 verscheen het boek *Schrijven is verbinden*. Ontmoeting met Jan Cox in De Vlaamse Gids. Bezielers van deze uitgave waren Luc Pareyn (die in het Liberaal Archief het verleden van De Vlaamse Gids heeft veiliggesteld), Adriaan Raemdonck (met Galerie De Zwarte Panter de behoeeder van Cox' artistieke productie), Ernest Van Buynder (voorzitter van de vrienden van het M HKA) en Claire Van Damme (emeritus hoogleraar kunstgeschiedenis UGent).

KUNSTENAARSGESCHRIFTEN VAN *Jan Cox*

Het opzet van de publicatie is tweeledig. Om te beginnen brengt het boek een herdruk van negen artikels uit De Vlaamse Gids die door Jan Cox (1919-1980) werden geschreven of die over de kunstenaar handelen. Het tweede deel van dit bijna 300 pagina's tellende boek is een omvangrijk essay over de talrijke facetten van het kunstenaarsbestaan van Jan Cox.

De teksten uit De Vlaamse Gids verschenen in de periode 1948-1980 en bestrijken dus de jaren waarin Jan Cox volop als kunstenaar heeft geleefd en gewerkt. De behandelde thema's zijn heel uiteenlopend: Van Gogh en Picasso (1948), de rol van de kunstenaar (1949), intelligentietaboe (1954), de Mithra-mythe (1955), het portretschilderen (1964), een in memoriam voor Jan Walraevens (1966), kunstonderricht (met klemtoon op de situatie in de Verenigde Staten, waar Cox toen verbleef) (1968) en een korte beschouwing over het eigen werk (1974). De reeks sluit af met een vrij uitgebreid interview uit 1980, afgenomen door Willem Roggeman (die voor De Vlaamse Gids tientallen interviews afnam met auteurs en kunstenaars). In dat laatst vernoemde vraaggesprek komt uiteraard ook het langdurige verblijf van de kunstenaar in Boston aan bod. Cox was er van 1956 tot 1974 en dat drukte duidelijk een stempel op zijn leven en zijn werk.

De onderwerpen die in de bronteksten zijn terug te vinden, worden vervolgens door Claire Van Damme uitvoerig geduid en besproken. Dit gebeurt vanuit de invalshoek van kunstenaarsgeschriften. "Jan Cox was tekstueel gezien bijzonder actief en sneed diverse thema's aan. Zijn emotionele zoektocht, zijn intellectuele en artistieke ambitie en de evidente betrokkenheid die hij hierbij betoonde, vormen het uitgangspunt van

(vlnr) Jan Cox met zijn broer Harry, zijn moeder en Albert Maertens (1973).

"Nieuwe publicatie over de ontmoeting van woord en beeld in een kunstenaarsoeuv're".

een veelzijdige interactie tussen woord, tekst en beeld die hij gedurende zijn hele leven nieuwsgierig en creatief exploreerde", zo noteert de kunsthistorica die Cox als kunstcriticus, artistiek verslaggever, opinieschrijver en mens wil doorgronden. Naast de gepubliceerde bijdragen bekeek en analyseerde Van Damme voor haar stuk ook grafisch bewerkte of geannoteerde postkaarten, zelf ontworpen wenskaarten, dagboekfragmenten en persoonlijke notities in relatie met kunstwerken. Het is fascinerend om te zien hoe woord en beeld door elkaar heen lopen in handgeschreven brieven die bijzonder rijklijk geïllustreerd zijn. Even interessant is een verzameling klassieke ansichtkaarten (terug te vinden in de collectie van Albert Maertens in het Liberaal Archief) waaraan Cox een extra dimensie geeft. De foto van een nijlpaard

(uit een klassieke postkaartenreeks) krijgt een subtiele verrijking met een zwemmend figuurtje. Een gewone gele briefkaart van de Belgische post verandert in een klein en broos kunstwerkje met een schetsmatige tekening. En een brief aan Hugo Claus en Elly Overzier verandert in een heuse collage met knipsels, foto's en handgeschreven aanvullingen. Het zijn pareltjes die getuigen van de vermenging van woord en beeld.

De lezer die zich nog verder wil verdiepen, kan grasduinen in de uitgebreide bibliografie en de vele voetnoten met literatuurverwijzingen die het kunsthistorisch essay ondersteunen.

Tussen al dat hersenkrakend geweld is er nog wat tijd en ruimte voor visuele verpozing. Onder de vorm van 'beelddialogen' vindt de lezer midden in het boek immers reproducties van enkele belangrijke werken van Cox' hand. En ook dat blijft genieten... *Schrijven is verbinden*. Ontmoeting met Jan Cox in de Vlaamse Gids door Claire Van Damme is een uitgave van het Liberaal Archief, de Vrienden van Galerie De Zwarte Panter, de Vrienden van het M HKA en Skribis. •

Peter Laroy

ISBN 9789073626386
– 282 p. – 22 euro - te verkrijgen bij Galerie De Zwarte Panter (Antwerpen) en Liberaal Archief (Gent).

De volledige collectie van De Vlaamse Gids (1905-2000) is bewaard in het Liberaal Archief. Inhoudstafels zijn online te raadplegen via www.de-vlaamse-gids.be of www.liberaalarchief.be

De M-factor

De aanval is ingezet. “Onze” Maggie moet het opeens overal ontgelden, en zakt ook ietwat in de peilingen. Daarover moeten we niet verontrust zijn, ik voorspel haar een lang politiek leven. Ieder nadeel heb z’n voordeel, en het feit dat vrouwen niet louter op hun daden maar ook op waanzinnige subjectieve dingen beoordeeld worden, kan op lange termijn zo’n voordeel blijken. Een korte definitie van de politieke M-factor.

Staat van genade

Het heeft lang geduurd, de staat van genade waarin Maggie De Block zich als populairste politicus bevond. Zo lang dat velen al vergeten waren dat ze in het begin op heel wat kritiek kon rekenen. Kritiek die te maken had met haar uiterlijk, een no-nonsense (zeg maar kordate) aanpak en een manier van spreken die vër van het gebruikelijke politieke discours afweek. Daarnaast vertikte ze het ook om zich door anderen een agenda te laten opleggen maar volgde een eigen rechtlijnig pad, dat ze daarna wel wou toelichten, maar niet vooraf via aankondigingspolitiek. Precies al die punten waarop ze aanvankelijk werd aangevallen, bleken later haar grote sterkte. Zij zullen er ook voor zorgen dat ze nooit helemaal uit de gratie zal raken, en er is een bijkomend fenomeen dat dit verklaart.

Maggie, Golda, Margaret, Indira, Leona et les autres

Vrouwen worden nog steeds anders beoordeeld dan mannen. Nergens is dat meer duidelijk dan in de politiek. Wie als vrouw

“Wat Maggie De Block en Golda Meir gemeen hebben, en Hillary Clinton niet...”

in de politiek een straffe tante is, niet op het mondje gevallen, niet echt een ‘babe’, die kan de kiezer maar beter aan een streng-maar-rechtvaardige moeder des vaderlands doen denken. Niet door de grote couturiers gekleed. Netjes maar niet poep-chique. Makkelijke schoenen. Een te grote handtas. En vooral geen dure business-suits en om de paar maanden van kapsel veranderen. Ja, ze zeggen dat het dāt is wat Hillary genekt heeft. Dat ze die M-factor niet had. Niet de ‘M’ van Maggie, maar de ‘M’ van Moeder des Vaderlands, of moeder-archetype tout court. Zo zijn we terug bij het anders beoordelen van vrouwen. De wereld is echt al lang klaar voor vrouwelijke leiders. ALS ze maar, naast hun straffe inhoud, er uit zien als jouw moe-

der of grootmoeder. In het geval van Golda Meir zelfs met knoetje, in het geval van Leona Detiège met de grote boodschappentas, in het geval van ijzeren Thatcher met haar gehaarlakte coiffe, Indira met haar gedrapeerde pallu, Mädchen Merkel met haar reeks fel gekleurde vestjes, en Maggie met haar collierke. Deze M-factor is het waardoor ze niet als bitch, als elitair, te stoer of te zwak, te veel of te weinig ervaren, als te dit of te dat weggezet kunnen worden - een lot dat Hillary wel beschoren was. Mama kan boos zijn, mama kan streng zijn, maar ze heeft het steeds nog wel goed met haar kinderen voor. De kinderen kunnen momenten van haat-liefde kennen, maar het blijft toch de mama... Het is Freudiaans, het is belachelijk dat de meest primaire archetypale rollen mee bepalen hoe de politieke arbeid van vrouwen beoordeeld wordt, maar de vele voorbeelden zijn er. Als ze Maggie De Block kunnen sterken in haar “gewoon voortdoen zoals altijd, niet om populair te zijn, maar om het werk gedaan te krijgen,” zoals ze na de peilingen verklaarde, dan is er toch nog iets goeds aan. •

Aviva Dierckx
voorzitter
Liberale Vrouwen

(*) Mao zei dat vrouwen de helft van de hemel op hun schouders dragen. De Liberale Vrouwen is het eerder om de wereld te doen. Hoe dan ook: een column van Aviva Dierckx over dié bepaalde kijk op de wereld.

ZWITSERLAND LIEVER ATOOM DAN OPSLAG

door Lukas De Vos

Beznau geldt als de oudste kerncentrale ter wereld die nog in werking is. Er waren plannen om een derde reactor bij te bouwen, maar de ramp in het Japanse Fukushima heeft Zwitserland ertoe gebracht zijn plannen te herzien. Toch sprak tweederde van de kiezers in Aargau zich zondag uit voor het behoud van kernenergie. De werkgelegenheid is daar niet vreemd aan. Minder gelukkig is Duitsland, dat zijn grens op luttele kilometers van het eilandje in de Aare heeft, waar de centrale is gebouwd.

GEEN TIJDLIJN

Minder gelukkig met de uitslag van het referendum over een vervroegde kernuitstap zijn ook de initiatiefnemers: de kleine partijtjes van de Groenen en de Groenliberalen, de socialistische regeringspartij, de Evangelische Volkspartij (die samenwerkt met de christendemocraten van de CVP), en een samenwerkingsverband van milieubewegingen. Zij waren er al eind 2012, het jaar na de tsunami en de ramp in Fukushima, in geslaagd ruim 100.000 handtekeningen te verzamelen om een volksraadpleging af te dwingen. De toenmalige regering had al beslist om af te stappen van atoomkracht, maar had er geen tijdlijn op gelegd. Ze wou geen nieuwe centrales meer bouwen, en zou overgaan tot sluiting van afgeleefde centrales.

Voor de Groenen ging dat niet snel genoeg. Zij eisten de afschrijving en sluiting van elke kerncentrale die 45 jaar oud is. Dat hield in dat behalve Beznau I en II, ook Mühleberg

Zeventien keer al is Zwitserland sinds 1979 gevraagd om zich in een volksraadpleging uit te spreken over de wenselijkheid van kernenergie. Vragen rezen tien jaar na de ingebruikname van de eerste kerncentrale in Beznau (kanton Aargau). Zij telt twee reactoren met een vermogen van elk 380 Megawatt (MW). Ze zijn in gebruik genomen in 1969 en 1972.

(1972) volgend jaar al onverbiddelijk dicht zou gaan. Er is beslist om die centrale sowieso stil te leggen in 2019, terwijl Beznau I al van juli vorig jaar voor onderhoud stilligt, en Beznau II na controle weer opgestart werd in december. Twee nieuwere, sterkere centrales konden instaan voor de begeleide overgang naar duurzame stroomvoorziening: Gösgen (1979, sluiting in 2024, goed voor 1.035 MW) en Leibstadt (1994, sluiting 2029, 1.275 MW). De centrales staan in voor 38% van de stroom in Zwitserland. Maar de krant *Le Temps* had het vooraf gesteld: de Zwitsers zijn verhangen aan kernkracht, ze willen alleen af van hun kernafval. Op dat laatste speelden de initiatiefnemers, want tot vier keer toe is een voorstel om een dumpingplek in Wellenberg te bouwen bij referendum afgeketst (1988, 1995, 2002, 2011).

Maar de angst voor stroomtekorten, voor forse prijsstijgingen, afhankelijkheid van elektriciteitsinvoer uit Frankrijk (dat zelf voor 75% afhangt van kernenergie) of Duitsland (met erg vervuilende kolencentrales), en de druk van de drie grote energie-uitbaters Axpo, Alpiq en BKW hebben de notoir conservatieve Zwitsers het zekere voor het onzekere doen nemen. Bij een redelijke opkomst van 45%, stemden ze tegen de versnelde kernuitstap

met 54,23% tegen 45,77%. Alweer een blamage voor de opiniepeilers, die een felle nek-aan-nekrace voorspeld hadden.

GEFASEERDE AFBOW

Wat zeker meespeelde is dat de regering (de Bondsraad) een Nee-campagne voerde, opgeschrikt door de onheilstijdingen van de stroomproducenten. Axpo berekende dat de schadeloosstellingen gingen oplopen tot 4 miljard Zwitserse frank (ruim 3,6 miljard euro), Alpiq stelde een verlies van 2,5 miljard ZwFr voorop. In het Groene scenario zou stroom voor ten minste 15% buitengaats gezocht moeten worden. Die factuur deed de regering ertoe besluiten de grote uitgaven wat voor zich uit te schuiven, en vast te houden aan haar "Energiestrategie 2050". In september stelde ze een gefaseerde afbouw van de kerninbreng voor, met forse investeringen in schone technologie. Ze wil drie doelstellingen bereiken: meer groene stroom, minder verbruik, en inkrimping van de CO₂-uitstoot. Lovenswaardig, vindt iedereen, en de grootste partij van het land, de conservatieve SVP, wil in mei volgend jaar al een volksraadpleging verbinden aan dat plan. De eerste maatregelen zijn gepland voor 2018.

De Bondsraad bestaat overigens stevast uit 7

leden, gekozen door het Nationaal Parlement uit de vier grootste partijen. Dat kan verdeeldheid geven, want nu waren SVP (2 ministers), de vrijzinnige democratische partij (FDP, ook 2) en de CVP (1 zetel) tegen het groene voorstel, de sociaaldemocraten (2 SP-ministers) steunden het. Er liep trouwens een duidelijke scheidslijn tussen de kantons. Amper 6 (als je Bazel Stad en Bazel Ommeland bijtelt, 5) kantons zegden ja, de helft plus één van de 26 kantons werd dus niet gehaald. De SVP liet onmiddellijk weten dat ze blij was met de verwerping van die beoogde maar "ruïnerende" en "ondoordachte, overhaaste technologie-omslag". Pessimisten werpen op dat de afbouw van het energieverbruik met 43% tegen 2035 een serieus gat in de begroting en de welvaart zal slaan. Massale prijsstijgingen van benzine, stookolie, diesel en gas zouden vooral vreten aan de (vernieuw)bouw, die steeds strakkere verplichtingen zal opgelegd krijgen. "Meer dan 200 miljard", verluidt het, "180 miljard euro".

Minister van Energie en Milieu Doris Leuthardt (CVP, voormalig president – die om het jaar vervangen wordt door een ander lid van de Bondsraad – en huidig vicepresident) maakte bij de kiezers geen al te beste beurt. Ze had eerst te kennen gegeven wel wat te zien in een versnelde aanpak, maar zei nu dat het verstand gezegevierd had. Dat is vooral het boerenverstand dan, want het valt op dat het Duitstalige kerngebied, met de oude Eidgenossenschaft Schwyz (68% tegen het voorstel), Unterwalden (Nidwalden, 65% tegen) en (iets minder, het overwegend katholieke) Uri, aangevuld met Appenzell (66% nee), veruit het meest afwijzend stond tegenover de gevraagde koerswijziging. De Duitstaligen zijn overigens gewoontegetrouw behoudsgezinder dan de westelijke, Franstalige of gemengde kantons.

De kerncentrale in Beznau (kanton Aargau)

SLECHTE VERLIEZERS

Het belet niet dat de verliezers zich niet neerleggen bij de afwijzing van hun voorstel. Integendeel, zij zien er een bevestiging in dat Zwitserland voorgoed af wil van atoomenergie. Ze wijzen er fijntjes op dat er voor het kernafval nog geen begin van oplossing is, en dat de subsidies voor de centrales jaar na jaar moeten verhogen. "De Zwitsers hebben geen "nee" gezegd tegen de kernstop en de energieomschakeling". Ze zien nog mogelijkheden in meer stroom uit zonnepanelen en windturbines, want de waterkrachtcentrales zitten bijna aan hun limiet.

Ze laten evenmin na te wijzen op de grove slordigheid waarmee kerncentrales in, pakweg, Frankrijk of België te kampen hebben. Tihange en Doel worden om de haverklap stilgelegd, zeker nu gebleken is dat minderwaardig staal bij de bouw werd gebruikt. En Frankrijk heeft na controles 18 van zijn 58 reactoren stilgelegd. Drie ervan liggen in Grevelingen, Frans-Vlaanderen. De Veiligheidsautoriteit toont zich dezer dagen hoogst bezorgd en verhoogt de druk op Areva (dat 10.000

bouwdossiers moet herbekijken) en EDF (dat dringend 12 reactoren op constructiefouten moet controleren). Voorzitter Pierre-Franck Chevet waarschuwt nu al voor een koude winter en stroomtekort, want de stilgelegde reactoren zullen pas in 2017 weer op volle kracht kunnen werken – als ze veilig worden bevonden. De Zwitsers zijn er niet gerust in, ook in Fessenheim en Bugey, niet zover van hun grens, zijn reactoren stilgelegd.

SCHRALE TROOST

Dat er binnen de 25 jaar wereldwijd 200 definitief uit roulatie worden genomen, zoals het Internationaal Atoomagentschap in een studie van maart heeft bevestigd, is een schrale troost. Want er zijn 30 landen die met kerncentrales werken, 14 ervan liggen in Europa. Nu zijn er 442 reactoren in werking, maar reken er daar 66 in aanbouw bij (24 alleen al in China) en nog eens 150 gepland, dan is een begeleide uitstap prangender dan ooit. Daarom een nieuwe afspraak in mei 2017. •

Gie Bogaert

LAAT DE ROOSEVELT-PLAATS VERTELLEN

door John Rijpens

Hoe illuderend een titel kan zijn: de mozaïekroman *Roosevelt* van Gie Bogaert heeft niets te maken met de Amerikaanse staatman Franklin Delano Roosevelt, in 1944 voor de vierde keer tot Amerikaans president verkozen. Maar wél met de Antwerpse Rooseveltplaats, als inkt voor een reeks sympathieke verhalen.

Zelden is de publicatie van een roman voorafgegaan door een computerprogramma, gerealiseerd door wetenschappers. In dit geval van de Universiteit van Antwerpen die het volledige schrijffproces van het boek in kaart brachten, als een soort Wordprogramma dat elke aanslag op het computerklavier en elke komma registreerde, telde en bijhield. Gie Bogaert, ook bekend van werken als *Wat kwaad doen de tovenaars?*, *De liefdeverzamelaar*, *Luchtgezichten*, *Noora's dwalings...* stond eerst wat weerbarstig tegenover dit experiment (men spreekt van een wereldprimeur), vreemd dat te veel ogen over zijn schouders zouden meekijken.

ROOSEVELTPLAATS ALS DECOR

Gie Bogaert laat tien mensen, vijf vrouwen en vijf mannen, aan het woord die iets met de Rooseveltplaats te maken hebben. Zo begint Carla om halfzeven aan haar dagtaak op de perrons van het centrale Metropoolsplein. In opdracht van de trammaatschappij moet zij tellen hoeveel mensen er uit tram 11 op- en afstappen. De 45-jarige Helge heeft het

meer over wakker worden in de buurt dan over het plein. De trambestuurder Remy is de knapste observator. Om acht uur personifieert Bogaert (subliem!) de Rooseveltplaats. Verder heb je Felix, de eenbenige dakloze. Of de student Gaard die vindt dat hij een gebrek aan zonlicht heeft. Geestig en levensecht is de WC-madame Janine van Hotel Terminus.

Om tien uur 's ochtends beginnen de momentopnamen in de ik-vorm van de Rooseveltplaats, het Poolse hoertje Ana met haar brabbeltaaltje, de Iraanse kelner Faraaz, die alleen in de ochtend en de namiddag werkt. En de professor die er een verborgen liefde op nahoudt met een literatuurstudente.

Dan is het middag. Het meisje Jella doet klusjes voor een theatergezelschap en is stiekem verliefd op Michael Pas. Om twee uur van die bloedhete dag krijgt een aantal personages opnieuw het woord. Remy heeft het niet alleen over copulerende honden die in de weg lopen maar ook over zijn leven en zijn dertig jaar als tramconductor. De portretten tekenende Fran observeert vanop een bank de passanten.

Om zes uur begint het te stortregenen. De personages haasten zich huiswaarts of naar het droge. In de vooravond wordt de balans van de dag opgemaakt. De trams zitten vast en Felix moet dringend plassen. Maar de Rooseveltplaats slaapt nooit in en alle personages blijken een geheim te hebben. Daarin ligt de sterkte van deze mozaïekroman. Bogaert fotografeert een moderne, hedendaagse ontredde wereld waarin het geluk in goedkope evasie wordt nagejaagd.

Indrukwekkend is zijn stijl: koud, impressionistisch, elliptisch, verrassend. In elk van zijn tien personages herkent de lezer in een soort samenvatting het karakter van de personen. Korte, rake zinnen geven brutaal het spontane karakter van de zintuiglijke gewaarwordingen weer met verrassend nieuwe beelden en een razend tempo.

COMPUTERPROGRAMMA

In *De Nieuwe Gazet* vonden wij de resultaten van de eerste tot de laatste letter zoals het schrijffproces van de roman werd geregistreerd door een inputlog, een softwareprogramma ontwikkeld door taalonderzoekers en hun literatuurcollega Dirk Van Hulle van de Universiteit van Antwerpen. Een korte samenvatting: 451 schrijfsessies, Bogaert schreef 276 uur, 5 minuten en 24 seconden aan zijn boek, 56,1 procent van de totale tijd is schrijftijd, er werden 54.475 woorden geschreven, 20.360 woorden werden geschrapt, 2,9 woorden per minuut, in de loop van de eerste sessies werden meer dan 800 bronnen geraadpleegd. Wat Bogaert het meest verbaasde was het feit dat hij blijkbaar maar drie woorden per minuut op papier zette. Men kan zich vanzelfsprekend afvragen wat het nut van dergelijk experiment is. Voor de auteur? Voor de lezer? Et alors... •

Gie Bogaert, Roosevelt. Uitg. De Bezige Bij, 2016; 206 blz.; 18,90 euro.

Bespiegelingen van een woestijnreiziger

Auteurs als Paul Schrevers (°1936) hebben duidelijk slechts één enkel verhaal te vertellen. Maar dat belet hen niet om hetzelfde verhaal steeds opnieuw te blijven bijschaven, uitzuiveren en polijsten. Na *Een kreet van geluk in de woestijn. Over de religieuze gevoelens van een kerkelijk ongelovige.* (VUB Press 2007, 326 blz.) en *De Geuren van de Zandkorrel. Van Atheïstische rituelen naar een mystiek zonder God?* (ASP, 2015, 190 blz.) ligt thans zijn derde boek op de leestafel: *Gehurkt in mijn eigen oase. Een levensbeschouwelijke zoektocht.* (ASP, 2016, 136 blz.)

door Oscar de Wandel

En hij bevindt zich alweer in goed gezelschap: Rik Pinxten verzorgt het voorwoord en Jean-Paul Van Bendegem mag de achterflap voor zijn rekening nemen. Beiden situeren Paul Schrevers binnen de traditie van de zoekende mens die, alleen of samen met anderen, de nooit voltooide queeste voert naar een eigen levensbeschouwing, een eigen zingeving. De antropoloog Pinxten geeft haar in zijn *Voorwoord* een plaats in de religieuze ontwikkelingsgeschiedenis, waarin hij zowel in de zuiver mythische als de zuiver rituele overleveringen, de religies met of zonder godsnotie onderscheidt. “Maar overal”, zo stelt hij, “*zoeken mensengroepen hun verlies, hun onzekerheid of hun verwondering te beleven via symbolisch gedrag*” (p. 10). Zoekers als Schrevers hebben wat dat betreft het radicale atheïsme achter zich gelaten en zijn op zoek gegaan naar samenlevingsvormen waarin individuen en groepen zich optimaal “vrij” kunnen voelen, zich kunnen “kennen” en elkaar “erkennen”. Zulke vormen van samenzijn treft men onder meer aan bij aanhangers van het “religieus atheïsme” of in de vrijmetselarij.

VERTWIJFELING

Het boek is samengesteld uit een inleiding, zeven opstellen en een besluit: bijdragen over

de “*zoektocht naar een eigen levensbeschouwing. Opgedragen aan alle zoekende en vertwijfelde mensen*” (p. 14). Het handelt over de primaire religieuze gevoelens bij individuen en groepen, de twijfelende gelovige, de

opstandige vrijdenker, de zoekende vrijmetselaar; de socratische zijnsvraag “*ken uzelf*”; de religie zonder god; symboliek en spiritualiteit; zingeving; religieus atheïsme. “*Vertwijfelde mensen*” - het zijn Paul Schrevers’ eigen woorden – alhoewel er in het boek van “*vertwijfeling*” niet zoveel sprake is. Van “*onzekerheid*” en “*twijfel*” des te meer, want liggen daarin niet de kiemen van elk kritisch (zelf) onderzoek?

Er heeft zich in de geschiedenis van het westerse denken een merkaardige verschuiving voorgedaan toen de Verlichtingsdenkers in de XVIIIe eeuw braken met de algemeen geldende aanname dat religieuze gevoelens en opvattingen zich bij de mensen uit angst voor het onbekende en onverklaarbare hebben ontwikkeld. Tegen beter weten in gaan wij er ook vanuit dat hier veeleer sprake was van een collectief dan van een individueel fenomeen. De Verlichtingsfilosofen hebben daar vrij radicaal komaf mee gemaakt door het zwaartepunt naar het individu te verplaatsen en van

de religieuze beleving een zelfstandige zoektocht te maken.

TOONZETTING

Merkwaardig genoeg is dit aanleiding geweest voor een ontwikkeling in twee tegenovergestelde richtingen: enerzijds de bevrijding uit de verknechtingspatronen opgelegd door de zogenaamde “boekgodsdiensten” (Jodendom, Christendom, Islam), anderzijds de steeds sterker wordende impact van de “solo-religieuze” beleving. Uitgerekend dit laatste is wat bij Paul Schrevers als religieus atheïst en vrijmetselaar de toon zet.

Tot besluit wil ik nog even verwijlen bij het zevende opstel, want dit handelt over het gods-begrip en de wijze waarop de mens in de loop van zijn filosofisch-religieuze ontvoogdingsgeschiedenis met dit begrip is omgegaan. De ideeën die Schrevers hier ontwikkelt zijn fundamenteel voor een beter begrip van de verschillen tussen “religie” en “godsdienst”: het eerste verwijst naar een levensbeschouwing, al dan niet in gemeenschap met anderen, het tweede naar een dienstbaarheid tot (een) god. “Religiositeit” heeft te maken met de menselijke behoefte aan geborgenheid en samenzijn, met de beleving van een “religieus” gevoel: een gevoel dat breder en dieper is dan het aanhangen van een godsdienst en dat dus ook perfect beleefd kan worden binnen een agnostische of zelfs atheïstische context.

Gehurkt in mijn eigen oase zet op een vrij eigenzinnige wijze de weg voort die in de lage landen door filosofen en ethici als Kruithof, Apostel, Van Moer of Oegema al is bewandeld en die hen een terechte plaats geeft binnen de internationaal alsmaar groeiende groep denkers die de zingeving in zichzelf zoeken en niet in de dienstbaarheid of de verering.

Als vrije denkers: zonder god en zonder meester ! •

POLITICI, INVESTEER IN BURGERSCHAP

Niet de 'activistische' rechters, maar de dominantie van de regering en de politieke partijen holt de scheiding der machten uit.

De visumpolemiek (*) van de jongste dagen heeft alvast een positief neveneffect. Er is een verhoogde aandacht voor politieke filosofie. Velen halen Charles de Montesquieu (1689-1755) aan met zijn beroemde visie op de trias politica als wegbereider van onze huidige rechtsstaat en als referentiepunt om het conflict te becommentariëren.

Volgens sommigen ondergraven de 'activistische' rechters de democratische rechtsstaat, terwijl anderen de overijverige politici met de vinger wijzen.

Het is jammer dat de meeste commentatoren niet verder gaan dan de 'scheiding der machten', woorden die Montesquieu trouwens nooit in de mond heeft genomen. Zijn innovatie was net dat hij meerdere vingers op de democratische wonde legde.

De Fransman had het in zijn *De l'esprit des lois* (1748) eerder over een evenwicht in macht of een verdeling der machten. Dat principe was allerminst origineel. De vernieuwing van Montesquieu was dat de 'scheiding' der machten zeker geen wederzijdse controle van de ene macht op de andere uitsloot, maar integendeel dat veronderstelde en aanmoedigde. Voor Montesquieu neemt de rechterlijke macht bovendien een zeer belangrijke plaats in, als beschermer van de individuele vrijheid. Daarnaast zou Montesquieu, mocht hij vandaag in Vlaanderen leven, wellicht oordelen dat de scheiding der machten niet aangetast

wordt door te activistische rechters, maar door andere tendensen en factoren.

De overgang van een liberale rechtsstaat naar de huidige sociale welvaartsstaat in België heeft de controlerende rol van de wetgever geleidelijk teruggedrongen. In de plaats kwam een flexibele uitvoerende macht, gestuurd vanuit kabinetten en intelligente administraties die makkelijk kunnen inspelen op de versplinterde behoeftes van verschillende belangengroepen.

"Politieke partijen zouden beter meer investeren in burgerschap en vertrouwen, de particratie verzwakken en het stedelijk beleid versterken".

Daarbovenop zwaaien de partijen (en dan voornamelijk hun voorzitters) nu de plak in het parlement als een soort 'politieke corporaties' gedreven door hun eigen politieke cashflow en niet langer door het algemeen belang. Die feitelijke dominantie van de regering en de politieke partijen erodeert de scheiding der machten.

Ook de rol van de rechter is er de jongste decennia niet makkelijker op geworden. De aanzwellende sliert wetten en administratieve regels die de twee andere machten hebben gecreëerd, leidt ertoe dat de rechterlijke macht zich vaak noodgedwongen op het politieke terrein moet begeven.

Ten slotte zou Montesquieu zich ook afkeren van brullende politici die hun macht en invloed overschatten. Volgens hem is het principe van de 'gematigdheid' een essentieel be-

standdeel van de democratische rechtsstaat.

Hij bedoelde daarmee dat politieke vrijheid enkel mogelijk is als er geen misbruik van wordt gemaakt en als de verkozenen des volks zich niet sterker en belangrijker opstellen dan mogelijk en nodig. Politici moeten hun feilbaarheid erkennen en rekening houden met de pouvoirs intermediairs, zoals verenigingen, scholen en steden, bij uitstek tegenmachten die een democratie versterken.

In plaats van de politieke cashflow aan socialemediacampagnes te besteden, lijkt het meer

aangewezen om te investeren in burgerschap en vertrouwen, bijvoorbeeld door een vak grondwettelijk recht in het middelbaar onderwijs, door het verzwakken van de particratie in België en het versterken van het gedecentraliseerd stedelijk beleid.

Macht toont zich vaak in haar bescheidenheid en morele burgerlijke waarden zijn vaak belangrijker dan pure politieke macht. Of zoals de grote filosoof het verwoordde: 'Wil men de zeden en gewoonten veranderen, dan moet men dat niet met wetten trachten te bereiken.' •

*Patrice Viaene
Werner Vandenbruwaene*

(*Staatssecretaris Theo Francken (N-VA) weigert een visum aan een familie in Syrië. De rechter zegt dat dit niet kan, waarop N-VA beweert dat die rechter verkeerd oordeelt.)